

קָרָא מאחר שאמר הכתוב, (משלי כו) **רְאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ. וְדָאֵי שְׁלִיחָא מְהִימָנָא אִיהוּ** דהיינו שאותו האיש שחושב את עצמו לחכם באמת הוא לא כך אלא יש תקוה למי שמחזיק את עצמו ככסיל יותר ממנו כי עיי"כ הוא לומד ומתחכם מזולתו ומשא"כ החכם בעיניו שהוא לא חפץ ללמוד מזולתו, (וְזָכָאָה הוּא שְׁלִיחָא מְהִימָנָא) **וְזָכָאָה אִיהוּ מֵאֵן דְּשָׁדַר מְלוּי בִּידָא דְּשְׁלִיחָא מְהִימָנָא** ואשרי מי ששולח את דבריו ביד השליח הנאמן כרבי חגי.

אליעזר היה שליח נאמן ויצא מקללת כנען

תָּא חַזִּי, אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם מְבַנֵּי כְנַעַן הָוָה, כְּמָה דְּאֵת אָמַר בא וראה שאליעזר עבד אברהם הוא היה מבני כנען (כו) כמש"כ, (הושע יב) **כְּנַעַן בִּירוֹ מֵאֲזֵנֵי מִרְמָה. וְכַנְעַן כְּתִיב עֲלֶיהָ,** (בראשית ט) **אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחִיו** [כז] כי הוא לא נאמן לשולחיו. **וּבְגִין דְּהָוָה שְׁלִיחָא מְהִימָנָא, מַה כְּתִיב בֵּיהּ.** (בראשית כד) **בֹּא בְרוּךְ יְהוָה. בְּרוּךְ יְהוָה מִמָּשׁ**

אור הרשב"י

לכלל ברוך ישראל שעושים חסד עם גדוליהם ועם קטניהם בידיהם ורגליהם עאכ"ו.
[כז] כדאיתא בפסחים דף קיג עמוד ב' חמשה דברים צוה כנען את בניו: אהבו זה את זה, ואהבו את הגזל, ואהבו את הזמה, ושנאו את אדוניכם, ואל תדברו אמת.

[כז] כדאיתא בבראשית רבה א"ר יוסי ב"ר דוסא כנען הוא אליעזר ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, ויאמר בא ברוך ה' א"ר יעקב בשם ר' יוחנן דבית גוברין עבד ליה אפמרה, ומה אם אליעזר ע"י ששרת את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור

הלימוד היומי

לע"נ דוד בן מוסא וחממה ז"ל

ובגלל שאליעזר היה שליח נאמן למצוא זיווג ליצחק מה כתוב בו, בא ברוך וכו' ודאי כי הקב"ה הסכים לברכתו. **וְעַל דָּא אֲכַתִּיב הֵכִי בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין דְּנִפְק מִהֵיא קַלְלָה, וְאֵתְבַרְךְ.** ולכן נכתב כך על אליעזר בתורה כי אליעזר יצא מאותה קללת כנען ואז הוא התברך. **וְלֹא דִי לִיּוֹה דְּנִפְיִק מִנְהּ, אֲלֵא דְּאֵתְבַרְךְ בְּשִׁמְיֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** ולא רק הוא יצא מקללת כנען אלא עוד שהוא התברך בשמו של הקב"ה כמש"כ בא ברוך ה'. **וְאוֹלִיפְנָא דְּאֵתָא מְלֵאךְ, וְאֵעִיל מְלָה דָּא בְּפוֹמִיּה דְּלִבָּן** ועל כך למדנו שבא מלאך והכניס את דיבור זה בפה של לבן.

בתחילה המרגלים היו כשרים ולאחר מכן לקחו לעצמם עצה רעה **וַיִּשְׁלַח אוֹתָם מֹשֶׁה וְגו', כָּלָם אֲנָשִׁים דְּהֵינּוּ. כְּלָהוּ זַכָּאִין הוּוּ, וְרִישֵׁי דִישְׂרָאֵל הוּוּ** שאז כל המרגלים היו כשרים ולכן הם היו ראשי בני ישראל. **אָבֵל אֵינּוֹן דְּבָרוּ לְגַרְמִיּהוּ עֵיטָא בִישָׂא. אִמָּאֵי נְטִילֵי עֵיטָא דָּא** אולם הם טיכסו לעצמם עצה רעה, ובאמת למה הם לקחו לעצמם את העצה הרעה הזאת. **אֲלֵא אָמְרוּ, אֵי יִיעֲלוּן יִשְׂרָאֵל לְאֶרְעָא, נְתַעְבֵּר אֲנָן מִלְּמַהוּי רִישֵׁין** (כחן) אלא הם

אור הרשב"י

יצאו הנכנסים לארץ, ועיין מ"ש באוצרות חיים קי"א ב' ואמנם נדקדק דברי האוצרות חיים קי"ט א' וז"ל, לא היה אפשר לרחל להתקן אז ע"י אלו המרגלים בלבד, ע"כ. דוק מינה שאם

[כחן] וביאר הרמ"ז שהענין יובן במ"ש באוצרות חיים ק"ח א' ובי' שדור דעה היו מבחינת דור המדבר אבל רחל שהיא ארץ ישראל היתה אז אב"א זולת בשבתות ומזווג זה של השבתות

הלימוד היומי

לע"נ דוד בן מוסא וחממה ז"ל

אמרו שאם יכנסו ישראל לארץ יעבירו אותנו מלהיות ראשי בני ישראל, וַיִּמְנֵי מֹשֶׁה רִישׁוֹן אַחֲרָיִךְ, דִּהָא אָנָּן זְכִינָן בְּמַדְבָּרָא לְמַהוּי רִישׁוֹן, אָבֵל בְּאַרְעָא לָא נִזְכִּי וְאוֹ ימנה משה ראשים אחרים עליהם מאחר שאנו זכינו להיות הראשים רק במדבר אבל לא זכינו להיות הראשים גם בארץ. וְעַל דְּנִטְלִי עֵיטָא בִישָׂא לְגַרְמִייהוּ, מִיתוּ אֵינּוּן, וְכֹל אֵינּוּן דְּנִטְלִין מְלִייהוּ. ומשום כך הם לקחו לעצמם את העצה הרעה הזאת והם גרמו לעצמם שהם

ימותו יחד עם כל אותם שלקחו את הבלי דבריהם. (דף קנ"ח ע"ב)

משה הסתכל ברוח קדשו וידע בסוד שמותיהם שלא יצליחו בדרכם

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה וְגו', אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֹשֶׁה אֶסְתַּכֵּל וְיַדַּע דִּלָּא יִצְלִחוּן

בְּאַרְחֵייהוּ. משה הסתכל ברוח הקודש וידע בסוד שמותיהם שלא יצליחו בדרכם [כט]

אור הרשב"י

ושהקליפות העזות נאחזות בה, ושלכן אין להם להסתכן בתיקונה ומוטב להם לחיות במדבר. דהא אנן זכינן, פ"י משום דארץ ישראל היא סוד רחל, ודור המדבר היו מלאה אשת יעקב כנזכר באוצרות חיים ק"ח א' וב'.

[כט] כדאיתא בסוטה דף לד עמוד ב' אמר רבי יצחק, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד: סתור בן מיכאל, סתור – שסתר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, מיכאל – שעשה עצמו מך. אמר רבי יוחנן, אף אנו נאמר:

היו נכנסים כולם יוצאי מצרים ובאי הארץ היתה רחל נתקנת אפילו שדור המדבר היה קיים, אבל מפני החטא נתבטלה אותה ההארה של דור המדבר. והנה המרגלים חשבו שבין כך ובין כך הם ירדו ממעלתם, שאפילו תתקן רחל הלא היא עקרת הבית, ובאי הארץ שהם מבחינתה יהיו המעולים וכל שכן אם תבטל דור המדבר, ולכן נטלו עצה רעה לעצמם והוציאו שם רע על תיקון רחל, כגון שהיא נבנית מגבורות אי' שהם קשים ולכן אוקידת עלמא בשלהובא, ואוכלת יושביה היא,

הלימוד היומי

לע"נ דוד בן מוסא וחממה ז"ל

ובכל זאת שלחם משה אולי הם יחזרו בתשובה, **בְּדִין צִלִּי עָלֶיָהּ דִּיהוֹשֻׁעַ** [2] ולכן משה התפלל על יהושע ואמר לו י"ה יושיעך מעצת מרגלים. **בְּדִין כָּלֵב**

הָוָה בְּדוֹחֶקָא ואז כלב היה בדוחק ובצער מאחר שהוא הבין מתפילת משה שהמרגלים ירשיעו וחשב שאם הוא לא ישמע לעצתם הם יהרגוהו ויאמרו שהוא מת בדרך,

אור הרשב"י

נמצא בספר רבי משה הדרשן.

[2] וביאר הרמ"ז כדן צלי וכו', וזה מכמה טעמים, האחד להיותו תלמידו, והשני שנתעבר בו לוי שהוא ראש שבטו כנזכר בליקוטי תורה, שלישית שכבר נודע מתוך נבואת אלדד ומידד שעתיד הוא להכניסם לארץ, ורביעית כמ"ש יונתן בן עוזיאל (יג, מז) שהיה עניו גדול עד מאד שאעפ"י שכבר קראתו תורה בשם יהושע הוא היה משפיל עצמו, ועל דרך שאמרו רז"ל בפרשת האזינו פסוק (דברים לב, מד) הוא והושע בן נון. ובענין זה של עיבור השבטים מובן מ"ש רז"ל פסוק (בראשית מט, ו) בסודם אל תבוא נפשי, אלו מרגלים, שהרי שמעון ולוי הם היו העיקר לצרות יוסף שבעבורם נתעברו במרגלים, ולכן אלמלא הטעמים הנזכרים לא היה משה מתפלל על יהושע מפני לוי, אלא שנצטרפו כמה טעמים הנזכרים. ונראה לי עוד שכשבאו עשרת הרוגי מלכות להתקן אז נתעבר ניצוץ יעקב אבינו ע"ה ברבי עקיבא כנזכר בח"ב מספר הגלגולים, ויעקב לא התפלל שלא יבוא שם מפני שהיה לתיקון שלהם ולתיקון העולמות כנזכר אצלנו בפסוק (תהלים צד, א) אל נקמות ה', אבל בכאן שלא יצליחו התפלל בסודם אל תבוא נפשי.

נחבי בן ופסי, נחבי - שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, ופסי - שפיסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא.

וכן איתא במדרש תנחומא על מש"כ זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע כמו שמצינו במרגלים שמוע בן זכור על שלא שמע בדברי המקום וכאלו שאל בזכורו וכן הוא אומר (שמואל א טו) כי חטאת קסם מרי, שפט בן חורי על שלא שפט את יצרו ונעשה חורי מן הארץ, יגאל בן יוסף על שהוציא דבה על הארץ לכך נאסף בלא עתו, פלטי בן רפוא פלט עמו (עצמו) ממעשים טובים ורפו ידיו שהרי מת, גדיאל בן סודי דבר דברים קשין כנידון, גדי בן סוסי הטיח דברים כלפי מעלה והעלה סיסיא הוא שאמר ארץ אוכלת יושביה, עמיאל בן גמלי העמה כחו על שאמר כי חזק הוא ממנו ונמל לעצמו שלא נכנס לארץ ישראל, סתור בן מיכאל על שהיה בלבו לסתור מה שכתוב מי הוא כאל ה', ואומר אין כאל ישורון, נחבי בן ופסי החביא האמת ופסה האמונה מפיו כמו פסו אמונים מבני אדם (תהלים יב) לומר דברי טובים על הקדוש ברוך הוא ונעשה מך, וכך